

Å l a n d s l a n d s k a p s s t y r e l -

Nr 7/1956.

s e s framställning till Ålands landsting med
förslag till landskapslag om näringsidkande på
Åland.

Sedan landskapets lagstiftningsbehörighet genom den nya självstyrelselagen utvidgades på näringsrättens område, har ett behov av närmare reglering av detta område i landskapslagstiftning förefunnits. Det hade varit till förmån för förslaget att invänta resultatet av det lagberedningsarbete, som för närvarande utföres i riket, i synnerhet som rikets gällande lag till största delen är oförändrad sedan dess tillkomst år 1919 och Sveriges motsvarande lagstiftning fränsett senare tillkomna ändringar är antagen redan 1864. Landskapsstyrelsen har emellertid icke ansett sig kunna dröja med ett förslag till landskapslagstiftning på området med hänsyn till att fastländska företag under senaste tid visat intresse för att starta näringsföretag i landskapet; de i företagen erforderliga stora kapitalinvesteringarna torde ställa utom allt tvivel att dessa företag kunna medföra väsentliga förändringar för landskapets ekonomiska och nationella förhållanden. Det nu framlagda förslaget måste förty anses huvudsakligen taga dessa synpunkter i beaktande

och avser att ge landskapsstyrelsen största möjliga befogenheter att kontrollera landskapets näringsrörelser inom ramen för näringsfrihet och de inskränkningar, som självstyrelselagen anger.

Det är naturligt, att 1919 års näringslag måste bli utgångspunkt för landskapsstyrelsens förslag, i synnerhet som stadgandena i självstyrelselagens 4, 11 och 13 §§ så starkt bygger på näringslagens stadganden, att deras tolkning utan direkta jämförelser med denna är omöjlig. Landskapslagstiftningsbehörighet är likväl icke så klart begränsad i självstyrelselagen, att icke många svåra tolkningsfrågor skulle uppstå. Det är skäl att här närmare redogöra för landskapsstyrelsens uppfattning om innebörden i en del av dessa stadganden innan motiveringen till förslaget framföres.

Rätten att inom landskapet idka näring är förbehållen ålänningar (detta uttryckssätt användes för korthets skull, ehuru det icke sakligt sett täcker stadgandena i § 4) i de fall, där för idkande av näring erfordras anmälan eller tillstånd. Näring, som erfordrar tillstånd, är enligt näringslagens uttryckssätt de näringar, som uppräknas i denna lags 3 §, ehuru icke alla dessa näringar förutsätta tillstånd. Man ställes här inför frågan, om en framtida ändring av näringslagen eller en framtida lagstiftning in-

om landskapet kan medföra ändring häruti och inom vilka gränser.

Enligt § 13 p. 9 i självstyrelselagen (SjL) har landskapet lagstiftningsrätt "då ärendet angår näring, för vars utövande enligt lag erfordras anmälan eller tillstånd, och näring till självförsörjning, med iakttagande av näringsfrihetens grundsats; uppdelning i fria och reglementerade näringar samt annan än i 11 § 2 mom. avsedd näringsrätt". Med hänvisningen till 11 § 2 mom. avses uppenbarligen närmast undantagen i 10 p., där vissa av de s.k. reglementerade näringarna (NäringsL § 3) äro uppräknade och ytterligare "villkoren för utlännings näringsrätt".

Enligt det citerade stadgandet synes en bestämd gräns för landskapets lagstiftningsbehörighet kunna dragas på grund av stadgandet att "näringsfrihetens grundsats" bör iakttagas. Näringsfrihetens grundsats uttrycktes allmänt år 1868 på följande sätt: Varje välfrejdad finsk medborgare, som råder över sig och sitt gods, är berättigad att nedsätta sig i stad eller på landet samt driva det handels-, fabriks- eller hantverksyrke han eller hon för gott finner ävensom att reda i skepp för både inrikes och utrikes sjöfart (§ 1 i K.F. angående handel och näringar 24.2.1868). Denna deklaration måste anses vara av grundläggande betydelse, då den

tillkom vid skråväsendets definitiva upphävande, sloandet av stapelstädernas rätt och andra därmed sammanhängande för tiden radikala åtgärder. Men uppfattningen om innebörden av näringsfrihetens grundsats år 1951, då Sjl antogs, måste med nödvändighet vara en annan. Sedan 1868 har samhället industrialiserats och framställningen av de flesta produkter kan icke mera ske med ekonomiskt utbyte hantverksmässigt. Maskinerna och utnyttjande av främmande arbetskraft i allt större utsträckning har medfört, att näringsfriheten begränsas på många olika sätt. Och från näringsfriheten har helt uteslutits en mängd näringsgrenar, som på ett eller annat sätt kunna medföra fara för de anställda eller allmänheten. Genom att Sjl uttryckligen tillerkänt landskapet lagstiftningsbehörighet beträffande uppdelning i fria och reglementerade näringar, har uppenbarligen Landstinget möjlighet att ytterligare inskränka näringsfriheten. På grund härav kan man icke anse, att näringsfriheten omfattar fri rätt att idka alla näringar, som icke äro särskilt reglerade med stöd av NäringsL § 3 (i nedanstående förslag § 5), utan måste den anses omfatta närmast den näring till självförsörjning, som enligt NäringsL kan idkas utan anmälan eller tillstånd. Stadgandena härom har intagits i förslagets 7 §.

Bestämmelsen i § 4 Sjl medför, att sådan näring kan i landskapet idkas också av icke-älänning.

Landskapets rätt att ändra uppdelningen i fria och reglementerade näringar bör uppenbarligen anses vara begränsad av stadgandet i Sjl 11 § 2 mom. 10 p.: Till rikets behörighet hänföres "bok- och stentryckerirörelse, spridning av tryckskrift och utgivande av periodiska tryckskrifter; bank-, sparbanks-, pantlåne- och försäkringsrörelse samt valutahandel; gruvor och mineralfyndigheter; margarintillverkningar; svagare maldrycker, försåvitt angår tillsynen över bestämmelserna rörande alkoholhaltens iakttagande; handel med konstgjorda gödselämnena och beredda fodermedel samt med utsädesvaror; skjutvapen och skjutförnödenheter; explosiva ämnen, till den del rikets säkerhet härav i lagstiftningen beröres; mäk-lar-, skeppsklarerar- och auktionsförrättaryrket; tillverkning och försäljning av stämpling underkastade arbeten av ädla metaller och andra sådana alster". Dessa näringar äro för närvarande reglerade och för dem gäller särskilda rikslagar. Vill någon idka sådan näring i landskapet, bör han likväl utöver vad som i speciallagstiftningen är stadgat iakttaga vad landskapets allmänna näringslagstiftning föreskriver och jämväl, om han är icke-älänning, Sjl § 4. In-

gen icke-ålänning kan utan landskapsstyrelsens tillstånd idka någon av dessa näringar i landskapet. Då de äro uppräknade också i nedanstående förslag, § 5, kan ett eventuellt upphävande av reglementeringen av en sådan näring i riket icke medföra, att anmälan icke skulle erfordras i landskapet.

Den i NäringsL § 3 ingående uppräknningen av reglementerade näringar har helt bibehållits i landskapsstyrelsens förslag. Landskapets lagstiftningsbehörighet omfattar i stort sett pp. 5, 6, 9 (i den mån icke rikets säkerhet därav beröres), 10, 13 (endast privatdetektivyrket), 15, 17 (utom sjörätt och lufttrafik), 18, 20 och 21.

SjL:s stadganden om förhinder för icke-ålänning att idka näring i landskapet har intagits i förslagets 3 §. Stadgandet har intagits så gott som ordagrant, då de förmåner det ger landskapet enligt gängse tolkningsprinciper bör tolkas restriktivt och ingen anledning å andra sidan finnes att avstå från någon del härav. SjL § 4 mom. 5 återfinnes i förslagets 4 §. Landskapsstyrelsen föreslår, att Landstinget ger landskapsstyrelsen de allmänna direktiv, som intagits i förslaget. Alltför preciserade direktiv leda lätt till luckor, som kunna utnyttjas vid kringgående av lagen.

Dessa stadganden om icke-ålänningars rätt att idka näring i landskapet sanktioneras i förslaget av straffstadgandet i 25 §, där landskapsstyrelsen för brott mot dessa bestämmelser med stöd av 13 § 1 mom. 11 p. SjL föreslår ett strängare minimistraff (minst 100 dagsböter) än för brott emot övriga stadganden i förslaget.

Stadgandena i §§ 6 - 12 motsvara i stort sett NäringsL:s motsvarande stadganden. En ändring har dock vidtagits i § 7 mom. 2 där i stället för "jordbruk och därmed sammanhängande binäringar" föreslås "lantbruk eller fiske". Detta stadgande bör uppenbarligen utöver jordbruk, skogsbruk, fiske och jakt omfatta sådan förädlings- eller konserveringsrörelse, som odlare eller fiskare själv driver på sin lägenhet med egna produkter.

Liksom i riket föreslår landskapsstyrelsen att handel med livsmedel från fordon skall förutsätta tillstånd. Stadganden härom har intagits i §§ 13 och 14. Ehuru gårdfarihandel numera torde förekomma i synnerligen ringa omfattning i landskapet, då tillstånd härför icke meddelas fastlänningar, har stadgandena om gårdfarihandel bibehållits i förslaget. I skärgården kan möjligen allmänheten fortfarande vara betjänt av gårdfarihandel, varför landskapsstyrelsen velat lämna en möjlighet härför öppen.

Stadgandena i 20-25 §§ motsvara rikets gällande stadganden med det tillägg i § 25 om högre straff för brott emot §§ 3 och 4 som tidigare nämdes.

På grund av det ovan anförda får landskapsstyrelsen vördsamt förelägga Landstinget till antagande nedanstående

L a n d s k a p s l a g

om näringsidkande på Åland.

I enlighet med Ålands landstings beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Envar medborgare i landet är berättigad att, enligt vad nedan stadgas, idka näring i landskapet Åland.

Näring kallas enligt denna landskapslag varje självständig, med god sed förenlig och av lagen tillåten fortsatt verksamhet, som avser ekonomiskt förvärv.

Vad ovan sagts, gäller jämväl inhemskt bolag, andelslag, förening, annan lagligen bildad sammanslutning och stiftelse, som enligt sina stadgar äro berättigade att idka näring.

2 §.

Vad i rikets lag är stadgat om utlännings och utländsk sammanslutnings rätt att idka näring i landet, gäller jämväl i landskapet Åland, dock med beaktande av vad nedan stadgas.

3 §.

Rätt att inom landskapet idka sådan näring, för vars utövande enligt vad nedan stadgas erfordras anmälan eller tillstånd, tillkommer blott den, som åtnjuter åländsk hembygdsrätt eller, ehuru han icke åtnjuter åländsk hembygdsrätt, under fem år utan avbrott haft sitt egentliga bo och hemvist i landskapet.

Bolag, andelslag, förening, annan sammanslutning eller stiftelse, som har laglig hemort inom landskapet och vars alla styrelsemedlemmar äro sådana personer, som i första momentet avses, äger rätt att inom landskapet idka i samma moment avsedd näring.

Enskild person, sammanslutning och stiftelse, som den 1 januari 1952 i landskapet idkade näring, varom nu är fråga, äro berättigade att även framdeles utöva sådan.

§ 4.

Åt person eller sammanslutning, som icke uppfyller i 3 § stadgade förutsättningar, kan landskapsstyrelsen, då skäl därtill äro, efter prövning i varje särskilt fall lämna tillstånd till närings

utövning i landskapet. Sådant tillstånd kan gälla blott viss näring och gives för viss tid eller tillsvidare. Då skäl därtill äro; kan landskapsstyrelsen återkalla utfärdat tillstånd.

Vid beviljande av tillstånd kan landskapsstyrelsen därvid fästa sådana villkor, som äro påkallade.

5 §.

Nedannämnda näringar äro underkastade de villkor och bestämmelser, som äro eller framdeles varda meddelade i särskilda lagar och författningar, nämligen:

- 1) anläggning för bearbetning av gruvor och malmstreck;
- 2) bokhandel, kolportage av böcker, bok- och stentryckeri, läse- och lånebibliotek samt utgivande av periodisk tryckskrift;
- 3) apoteks- och drogerirörelse samt tillverkning, förvaring och försäljning av gifter och av preparat, i vilka gift ingår;
- 4) tillverkning, införsel, försäljning, forsling och upplag av alkoholhaltiga ämnen;
- 5) tillverkning och försäljning av alkoholfria drycker;
- 6) hållande av värdshus, natthärbärge, kafé, biljard och annan likartad rörelse;
- 7) tillverkning och försäljning av margarin, margarin-ost samt

annan likartad till människoföda avsedd produkt;

8) handel med konstgjorda gödningsämnen och beredda fodermedel samt med utsädesvaror;

9) tillverkning, forsling, upplag och försäljning av explosiva ämnen samt eldfarliga oljor och andra med dem jämförliga varor;

10) elektriska anläggningar för alstring av ljus och överföring av kraft;

11) sparbanks- och annan bankrörelse samt pantlåneinrättning;

12) försäkringsrörelse;

13) mäklar-, skeppsklarerar-, auktionsförrättar- och privatdetektivyrke;

14) upplagsmagasin med rätt att utgiva warrants;

15) affärsföretag för förmedlande av utvandring ävensom arbets- och bostadsförmedlingsrörelse;

16) anläggning och nyttjande av järnväg samt telegraf- och telefonledning för allmänt begagnande;

17) användande av automobiler, flygmaskiner och andra maskiner, som förflytta sig med egen kraft;

18) cirkus-, varieté- och kinematografföreställningar samt andra likartade offentliga förevisningar;

19) tillverkning och införsel av samt handel med stämpling arbeten av ädla metaller samt vissa andra stämpling underkastade derkastade artiklar ävensom ordens-, heders- och förtjänsttecken samt minnesmedaljer;

20) affärsrörelse, som avser bevakning av gods eller liv; samt

21) handel i öppen butik med begagnade varor samt med skrot och lump.

2 kap.

Om näringsanmälan.

6 §.

Den, som har för avsikt att vidtaga med näringsidkande eller att övertaga annans näringsrörelse, äger med i § 7 nämnda undantag därom göra skriftlig anmälan, i Mariehamn till magistraten och på landet till länsmanen.

Till anmälan bör fogas utredning om att anmälaren åtnjuter medborgerligt förtroende, råder över sig själv och sin egendom samt enligt § 3 eller 4 är berättigad att idka näring i landskapet.

Hör näring till i 5 § nämnda områden, bör jämväl utredning om utverkat tillstånd bifogas anmälan.

Angående omyndigs rätt att idka näring är särskilt stadgat.

7 §.

Envar är berättigad att utan anmälan idka annan än i 5 § avsedd näring, där annat biträde än make eller egna omyndiga efterkommande i rätt nedstigande led icke anlitas och salubod, kontor eller särskilt försäljningsställe icke begagnas. Sådan rätt till självförsörjning tillkommer även den, som icke är välfrejdad eller råder över sig själv och sin egendom,

Anmälan eller tillstånd erfordras ej för idkande av lantbruk och fiske.

8 §.

Näringsanmälan skall göras innan näringsrörelsen vidtager.

Anmälan bör innehålla uppgift om anmälarens hemvist, det namn, varunder rörelsen är avsedd att bedrivas, det eller de näringsyrken den tillämnade rörelsen omfattar samt, ifall anmälan avser rörelse på landet, orten där densamma kommer att idkas. Göres anmälan av bolag, andelslag eller förening, skall även avskrift av dess stadgar därvid bifogas.

Om skyldighet att till införande i handelsregister anmäla firma gäller vad därom är särskilt stadgat.

9 §.

Näringsidkare, som inrättar avdelning eller filial å annan ort,

än den, där hans huvudrörelse är belägen, skall anmäla härom hos vederbörande myndighet å den ort, dit avdelningen eller filialen förlagts och tillika uppgiva, vem som kommer att förestå denna rörelse, samt bilägga anmälan om var huvudrörelsen bedrives. Lag samma vare, där den, som icke är i Finland bosatt, härstädes inrättar avdelning eller filial av sin utom landet bedrivna näringsrörelse.

Skall näringsrörelse förestås av annan än den, vilken anmälts såsom rörelsens innehavare eller föreståndare, bör därom anmälan göras på sätt tidigare är sagt.

I de uti denna paragraf omförmälda fall är rörelsens föreståndare skyldig att å rörelsens vägnar svara i rättegång, som av rörelsen föranledes.

10 §.

Den, som upphör med utövande av näring, bör hos den i 6 § omförmälda myndigheten därom göra skriftlig anmälan.

11 §.

Över skedd anmälan bör vederbörande myndighet inom en vecka utfärda bevis.

12 §.

Uppbördsman eller förvaltare av statens eller landskapets medel, allmän åklagare, tjänsteman eller betjänt vid tullverket eller polisinrättning, må icke idka sådan näring som förutsätter anmälan. Detta gäller även make eller maka och omyndiga barn till sådan befattningshavare, såframt icke vederbörande myndighet prövar, att den avsedda rörelsen icke står i samband med makens eller makans, faderns eller moderns tjänstebefattning.

Befinnnes det nödigt att utsträcka förbud, som i 1 momentet stadgas, till andra i statens eller landskapets tjänst eller befattning anställda personer, må bestämning därom utfärdas i administrativ väg.

3 kap.

Om försäljning från fordon och om gårdfarihandel.

13 §.

Den, som på grund av anmälan idkar handel med livsmedel, kan av landskapsstyrelsen, där ortsförhållandena giva därtill anledning, på ansökan för viss tid meddelas tillstånd att på landet sälja livsförnödenheter från fordon. Avser tillståndet handel med dylika förnödenheter enbart å arbetsplats, må det kunna meddelas jämväl den, som eljest icke idkar handel med livsmedel. Meddelat

tillstånd må, när anledning därtill förekommer, återkallas.

Vid ansökan om tillstånd, som i 1 momentet nämnes, bör tillika uppgivas, vilka förnödenheter sökanden skall försälja, så ock de orter, på vilka handel skall bedrivas, orten, från vilken den idkas, ävensom beskaffenheten, storleken och utrustningen av de transportmedel, som därvid skola användas.

Tillståndsresolutionen bör innehålla noggranna föreskrifter beträffande i 2 momentet nämnda omständigheter. Tillstånd må ej meddelas utlänning.

Transportmedel må ej användas vid försäljning, innan detsamma för ändamålet godkänts av hälsovårdsnämnden i den kommun, utgående från vilken handeln idkas.

14 §.

Innan handel, som 13 § avser, vidtager, skall därom göras anmälan såsom för filial.

15 §.

Tillstånd att på landet från gård till gård i avseende å försäljning kringföra för allmän handel lovgivna varor kan beviljas finsk medborgare. Sådant tillstånd sökes hos landskapsstyrelsen och skall ansökningen bifogas utredning över att sökanden uppfyl-

ler de i 6 § nämnda villkor, ävensom av läkare utfärdat sundhetsbevis.

Landskapsstyrelsen pröve i varje särskilt fall, huruvida ansökningen må bifallas eller avslås.

Bifalles ansökningen, utfärde landskapsstyrelsen tillståndsbevis till bedrivande av sådan gårdfarihandel, dock icke för längre tid än ett år i sänder.

Fisk samt växt- och trädgårdsprodukter får finsk medborgare, som åtnjuter medborgerligt förtroende, till salu kringföra på landet med tillstånd av polismyndigheten å sin hemort.

16 §.

För inkomst av sin näring skall gårdfarihandlare erlägga kommunalskatt till den kommun, varest han har sitt bo och hemvist, eller om han icke äger sådant i Finland, till kommun, vilken han uppgivit såsom sin huvudsakliga uppehållsort.

17 §.

Utöware av gårdfarihandel skall medhava och på anfordran av vederbörande polis- och kommunalmyndighet uppvisa sitt tillståndsbevis.

18 §.

De närmare föreskrifter, som angående kontroll över gårdfarihandel kunna befinnas erforderliga, utfärdas i administrativ väg.

19 §.

Överskrider gårdfarihandlare honom enligt denna landskapslag tillkommande näringsrättighet, kan honom beviljat tillståndsbrev återkallas av landskapsstyrelsen.

4. kap.

Särskilda bestämmelser.

20 §.

Utan hinder av stadgandena i denna landskapslag äger allmogen och innehavare av lägenhet på landsbygden rätt att utan särskild anmälan själva eller genom andra såväl i stad som på landet till salu hålla allt vad från deras lägenheter erhålles eller vad de eller deras husfolk genom hemslöjd tillverka.

21 §.

Vill den, som är förlustig medborgerligt förtroende, vinna rätt att utöva näring såsom i 6 § är stadgat, ansöka därom i stad hos magistraten och på landet hos landskapsstyrelsen samt bilägga ansökningen utredning därom att han eljest uppfyller de i 6 § stadgade villkor.

Nämnda myndigheter äga att, sedan stadsfullmäktige eller kommunalstyrelse avgivit infordrat yttrande över ansökningen, därtill efter omständigheterna meddela bifall eller avslag. Bifall till ansökningen må dock icke innefatta rättighet för sökanden att i sitt arbete hålla omyndiga eller lärlingar.

Har den, som idkar näring på grund av anmälan, blivit förklarad förlustig medborgerligt förtroende, åligge honom, där han vill sin rörelse fortsätta, ansöka om rättighet därtill i nu föreskriven ordning.

22 §.

För handeln å torg, gator och vägar samt i hamnar och på andra allmänna platser lände vederbörligen fastställda ordningsregler till efterrättelse.

Särskild avgift för denna åt allmoge och innehavare av egendom på landet utövade handel på allmänt försäljningsställe får fastställas endast om därvid användes stånd, disk eller avskild försäljningsplats, i vilket fall härför stadgade avgifter böra till kommunen eller annan innehavare av försäljningsplatsen erläggas.

Genom vederbörligen fastställd ordningsföreskrift kan nödigbefunden inskränkning av återförsäljares rätt till uppköp av lantmannan

varor påbjudas.

23 §.

Envar försäljare av livsmedel är skyldig att underkasta sig de bestämmelser, som för åstadkommande av en ordnad kontroll meddelas i landskapsförordning eller kommunala ordningsföreskrifter.

24 §.

Magistraten och länsmännen skola föra särskilda förteckningar över anmälningar och meddelade tillstånd till utövande av näringsyrke ävensom anmälningar om upphörande därmed samt förvara de till dem i sådana ärenden ingivna intyg. Av förenämnda förteckningar böra erforderliga avskrifter eller utdrag årligen inom januari månad avgiftsfritt tillsändas kommunernas taxeringsnämnder.

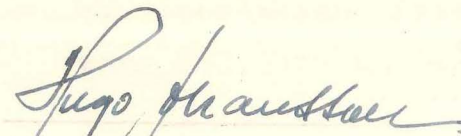
25 §.

Den, som utövar näring utan att därförinnan hava gjort föreskriven anmälan eller utan att hava utverkat sig tillstånd därtill i de fall, där sådant erfordras, eller ock överskrider den näringsrätt honom enligt denna landskapslag och särskilda föreskrifter tillkommer, straffes med böter. Sker näringsidkande i strid med §§ 3 eller 4 vare straffet likväl minst etthundra dagsböter.

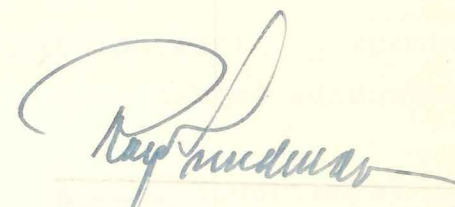
Mariehamn den 29 februari 1956.

På landskapsstyrelsens vägnar:

Lantråd

Hugo Johansson.

Landskapssekreterare

Rolf Sundman.